

Sygn. akt II Ca 1315/20

POSTANOWIENIE

Dnia 17 grudnia 2020 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SO Mariusz Broda

Sędziowie: Sędzia SO Sławomir Buras

Sędzia SO Bartosz Pniewski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 grudnia 2020 r. sprawy

z wniosku Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w S.

z udziałem W. B. (1)

o wpis w księdze wieczystej

na skutek apelacji W. B. (1)

od postanowienia Sądu Rejonowego w Starachowicach

z dnia 14 września 2020 r. sygn. akt I Co 258/20

postanawia:

1. zmienić zaskarżone postanowienie i uchylić wpis referendarza sądowego w dziale III księgi wieczystej (...), pod numerem 1 (jeden) oraz oddalić wniosek o wpis ostrzeżenia w Dziale III (trzecim) tej księgi;

2. Zasądzić od Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego w S. na rzecz W. B. (1) kwotę 100 (sto) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO Sławomir Buras SSO Mariusz Broda SSO Bartosz Pniewski

ZARZĄDZENIE

(...)

- (...)

- (...)

(...)

Sygn. akt II Ca 1315/20

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 14.09.2020r. Sąd Rejonowy w Starachowicach utrzymał w mocy zaskarżony przez W. B. (1) wpis w dziale III księgi wieczystej (...) – ostrzeżenia, o treści: „do udziału 1/2 części objętego niniejszą księgą wieczystą, a należącego do W. B. (1), Naczelnik Urzędu Skarbowego w S. wszczął administracyjne postępowanie egzekucyjne celem

wyegzekwowania należności wskazanej w tytule wykonawczym (wskazanym w zajęciu nieruchomości). (wspólność majątkowa małżeńska ustala z mocy prawa – przyp. sądu)”.

Podstawy faktyczne i prawne takiego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wskazał w pisemnym uzasadnieniu (k.141-144).

Sąd pierwszej instancji w szczególności wyjaśnił, że dniu 12 marca 2020 roku Naczelnik Urzędu Skarbowego w S. w sprawie (...) dokonał na podstawie art. 110c ustawy z dnia 17 czerwca 1966 roku o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (D.U. 2019.1438 z późn. zm.) zajęcia nieruchomości położonej w S. przy ul. (...), którą był udział w wysokości 1/2 w nieruchomości zabudowanej należący do W. B. (1), mającej urządzoną księgę wieczystą (...) oraz wezwał zobowiązanego do zapłaty w terminie 14 dni od daty doręczenia niniejszego wezwania należności pieniężnej w kwocie 95.500,00 złotych wraz z kosztami egzekucyjnymi w kwocie 8.595,00 złotych oraz z odsetkami z tytułu niezapłacenia ich w terminie pod rygorem przystąpienia do opisu i oszacowania nieruchomości. W związku z powyższym, w dniu 16 marca 2020 roku Naczelnik Urzędu Skarbowego w S. złożył do Sądu Rejonowego w Starachowicach – Wydział V Ksiąg Wieczystych wniosek o dokonanie w w/w treści księgi wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji administracyjnej prowadzonej przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w S. na podstawie własnego administracyjnego tytułu wykonawczego nr (...) obejmującego należność Skarbu Państwa z tytułu przepadku korzyści majątkowej stwierdzonego prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Starachowicach z dnia 31 stycznia 2013 roku, wydanego w sprawie II K 139/12, a skierowanego do należącego do zobowiązanego W. B. (1) i wynoszącego 1/2 udziału w przedmiotowej nieruchomości powstałego z mocy prawa – tj. zgodnie z art. 29 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny wykonawczy. Referendarz sądowy uwzględnił wniosek i dokonał wpisu ostrzeżenia, a na tej treści orzeczenie W. B. złożył skargę.

Z poczynionych przez Sąd Rejonowy ustaleń poprzedzających rozpoznanie skargi wynika, że dla nieruchomości położonych w S., stanowiących zabudowane działki gruntu o nr ew. (...) oraz (...) urządzona jest księga wieczysta (...), a w jej dziale II jako właściciele – na zasadzie wspólności majątkowej małżeńskiej wpisani są W. B. (1) i jego żona A. B. – na podstawie zawartej w formie aktu notarialnego umowy darowizny z dnia 1.10.2019r., której A. B. dokonała z majątku osobistego do majątku wspólnego obojga małżonków. Nadto Sąd pierwszej instancji ustalił, że wyrokiem z dnia 31 stycznia 2013 roku wydanym w sprawie II K 139/12 W. B. (1) za przypisane mu przestępstwa został skazany na karę łączną 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności i karę łączną grzywny w rozmiarze 500 stawek dziennych po przyjęciu wysokości jednej stawki na kwotę 200 złotych, a także orzeczono wobec niego na podstawie art. 45 § 1 kk przepadek korzyści majątkowych uzyskanych z przypisanych mu przestępstw w kwotach: 10.000 zł, 11.000 zł, 5.000 zł, 69.500 zł – łącznie 95.500,00 zł. Wyrokiem z dnia 11 września 2013 roku wydanym w sprawie IX Ka 700/13 Sąd Okręgowy w Kielcach utrzymał w mocy wyroku Sądu Rejonowego w Starachowicach z dnia 31 stycznia 2013 roku zapadły w sprawie II K 139/12 w zakresie dotyczącym orzeczenia o karze i środkach karnych wobec W. B. (1).

W takim stanie faktycznym, Sąd Rejonowy uznał, że skarga na orzeczenie referendarza sądowego o wpisie do księgi wieczystej nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji odwołał się do art. 29 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (dalej kkw):

§ 1 Z chwilą prawomocnego orzeczenia przepadku wobec jednego z małżonków pozostających we wspólności majątkowej, przedmioty majątkowe, których dotyczy przepadek lub które podlegają egzekucji przepadku równowartości przedmiotów lub korzyści, tracą z mocy ustawy charakter składników majątku wspólnego. Od tej chwili stosuje się do nich odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, przy czym udział Skarbu Państwa stanowi część orzeczona przepadkiem. Małżonek skazanego może wystąpić odpowiednio z żądaniem określonym w art. 28 § 3 kkw.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w wypadku orzeczenia przepadku przedmiotów objętych innym rodzajem współwłasności łącznej.

Następnie Sąd pierwszej instancji przywołał art. 29 a. § 1 kkw, zgodnie z którym przy egzekucji przepadku korzyści majątkowej uzyskanej z popełnienia przestępstwa lub jej równowartości domniemywa się, że rzeczy oraz prawa

majątkowe, które są we władaniu skazanego po orzeczeniu przepadku, należały do niego już w chwili wydania orzeczenia.

W następnej kolejności Sąd Rejonowy doszedł do wniosku, że skoro skarżący W. B. (1) z mocy prawomocnego w/w wyroku jest obciążony przepadkiem korzyści majątkowych odniesionych z przypisanych mu przestępstw na kwotę należności głównej 95.500 zł, a którego to obowiązku dobrowolnie nie wykonuje to ma w jego sprawie zastosowanie art. 29 kkw, jak i art. 29 a § 1 kkw. Sąd pierwszej instancji przyjął, że rzeczy oraz prawa majątkowe, które są we władaniu skazanego W. B. (1) po orzeczeniu przepadku, należały do niego już w chwili wydania orzeczenia nakazującego przepadek. Skoro więc nieruchomość objęta księgą wieczystą nr (...) jest rzeczą, która obecnie jest we władaniu skazanego W. B. (1) i stan taki ma miejsce jednocześnie po prawomocnym orzeczeniu przepadku, to należy domniemywać, że należała do skarżącego W. B. (1) już w chwili wydania tego orzeczenia. W takiej zaś sytuacji zgodnie z art. 29 kkw rzecz objęta księgą wieczystą nr (...) traci z mocy ustawy charakter składników majątku wspólnego. Reasumując, Sąd Rejonowy doszedł do wniosku, że Naczelnik Urzędu Skarbowego w S. dokonując na podstawie art. 110c ustawy z dnia 17 czerwca 1966 roku o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (D.U. 2019.1438 z późn. zm.) zajęcia nieruchomości położonej w S. przy ul. (...), którą był udział w wysokości 1/2 w nieruchomości zabudowanej należącej obecnie do W. B. (1) postąpił zgodnie z obowiązującymi w tej materii przepisami prawa. Jak bowiem jasno wynika z treści art. 29 § 1 kkw z chwilą prawomocnego orzeczenia przepadku wobec jednego z małżonków pozostających we wspólności majątkowej, przedmioty majątkowe, których dotyczy przepadek lub które podlegają egzekucji przepadku równowartości przedmiotów lub korzyści, tracą z mocy ustawy charakter składników majątku wspólnego. Od tej chwili stosuje się do nich odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, przy czym udział Skarbu Państwa stanowi część orzeczona przepadkiem. Przy czym oczywiście znajduje tu zastosowanie domniemanie z art. 29 a § 1 kkw.

Postanowienie w całości zaskarżył W. B. (1). W wywiedzionej apelacji podtrzymał wywody zawarte skardze na czynność referendarza, a w szczególności, że postępowanie egzekucyjne w ramach którego doszło do zajęcia nieruchomości prowadzone jest wyłącznie przeciwko W. B. (1), a treść tytułu wykonawczego i zawiadomienia o wszczęciu egzekucji nie odpowiada podmiotom opisanym w dziale II księgi wieczystej. Skarżący wyraził przekonanie, że wpis o wszczęciu egzekucji z udziału w dziale III księgi wieczystej – w świetle aktualnej jej treści – jest niedopuszczalny, gdyż wierzyciel chcąc prowadzić egzekucję z w/w nieruchomości powinien uzyskać tytuł wykonawczy bądź klauzulę wykonalności także przeciwko drugiemu z małżonków, ewentualnie jeżeli zamierza prowadzić egzekucję z udziału należącego do W. B. (1) – postarać się aby zmiana charakteru współwłasności została w księdze wieczystej ujawniona, a w/w figurował jako uprawniony do udziału w nieruchomości. Referendarz nie jest uprawniony do tego, aby roboczo na użytek innego postępowania wieczysto księgowego oceniać stan prawny inaczej niż wynika to z treści księgi wieczystej, godziłoby to chociażby w zasadę rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych oraz domniemanie zgodności wpisów z rzeczywistym stanem prawnym. Jeżeli współwłasność ma charakter bezudziałowy, a treść księgi na to wskazuje, to nie istnieje przedmiot egzekucji w postaci udziału. Skarżący podkreślił, że przedmiotowa nieruchomość nie była objęta przepadkiem na rzecz Skarbu Państwa, bo wyrokiem z w sprawie II K 139/12 Sąd Rejonowy w Starachowicach orzekł przepadek na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowej uzyskanej z przestępstwa w postaci środków pieniężnych. Ponadto skarżący wyeksponował i to, że egzekucja względem osoby, której dotyczy orzeczenie o przepadku, nie może być kierowana do innego mienia niż to, które jest wymienione w wyroku. Nie inaczej rzecz się ma w przypadku orzeczenia przepadku osiągniętej korzyści w postaci kwoty pieniężnej. Przepisy kkw w zakresie, w jakim przewidują wykonanie przepadku winny być postrzegane jako służące wydobyciu wartości określonych w orzeczeniu o przepadku. Skarżący, odwołując się do wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 19.10.2016r. sygn. akt I AKa 244/16 wskazał na konieczność rozróżnienia orzeczenia o przepadku korzyści majątkowej i orzeczenia o równowartości tego przepadku. Do czynności naczelnika urzędu skarbowego należy przejęcie składników mienia wymienionych w wyroku. Wbrew temu co twierdzi organ wykonawczy Sąd nie „orzekł o przepadku korzyści, jednocześnie określając jej ekwiwalent wyrażony kwotowo”. Z sentencji wyroku na podstawie którego prowadzona jest egzekucja nie wynika zastosowanie takiej formuły.

W uzupełnieniu apelacji, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku o wpis w dziale III księgi wieczystej (...).

Skarb Państwa – Naczelnik Urzędu Skarbowego nie zajął żadnego stanowiska w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja, o ile zmierzała do zmiany zaskarżonego orzeczenia, okazała się zasadna.

Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia co do podstawy faktycznej zaskarżonego postanowienia. Nie były one kwestionowane w postępowaniu apelacyjnym. Zatem Sąd Okręgowy przyjął je za własne.

Z kolei wyprowadzone przez Sąd pierwszej instancji wnioski w płaszczyźnie prawa materialnego poprawne nie są. Nadto uszła uwadze Sądu pierwszej instancji powinność zbadania podstaw rozpoznania wniosku – zgodnie z tym, co wynika z art. 626⁸ § 2 kpc.

Przede wszystkim stwierdzić należy, że Sąd Rejonowy dokonał błędnej wykładni art. 29 ust. 1 kkw, o ile doszedł do wniosku, że stanowi on podstawę wpisu ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji do udziału 1/2 we współwłasności nieruchomości – przysługującego dłużnikowi, mającej urzędzoną księgę wieczystą, w której prawo własności do nieruchomości jest ujawnione na rzecz dwóch osób (w tym dłużnika), ale na zasadzie wspólności majątkowej małżeńskiej, a nie współwłasności w częściach ułamkowych. Przepis art. 29 ust. 1 kkw kreuje przekształcenie z mocy prawa wspólności majątkowej małżeńskiej we współwłasność w częściach ułamkowych, ale tylko odnośnie przedmiotów, które uległy przypadkowi lub egzekwowanych równowartości tych przedmiotów lub korzyści, a nie tych praw majątkowych, do których może być skierowana, czy jest skierowana egzekucja – celem zaspokojenia Skarbu Państwa z tak uzyskanego przez ten podmiot uprawnienia, ale co istotne nie do samego przedmiotu przypadku, a jedynie jego równowartości, bądź korzyści. Innymi słowy, hipoteza normy art. 29 ust. 1 kkw generalnie wskazuje na trzy grupy dóbr majątkowych, które mogą być przedmiotem przypadku. Po pierwsze chodzi o konkretne przedmioty (uzyskane z przestępstwa), po drugie – równowartość tych przedmiotów, po trzecie – korzyści (osiągnięte z przestępstwa). To rozróżnienie z jednej strony na przedmioty, a z drugiej na ich równowartości i korzyści, ma znaczenie z punktu widzenia zaspokojenia Skarbu Państwa z tytułu tak orzeczonego przypadku. O ile w tej pierwszej sytuacji czynności egzekucyjne muszą zostać skierowane bezpośrednio do przedmiotu przypadku, to w dwóch pozostałych – tj. obejmujących „równowartość przedmiotu”, jak i „korzyść” - są wyrażone w określonej kwocie pieniężnej, co determinuje możliwość ich wyegzekwowania w innych składnikach majątkowych. Tylko i wyłącznie to tłumaczy sens użytej przez ustawodawcę w art. 29 § 1 kkw formuły – „(...) przedmioty majątkowe, których dotyczy wypadek lub które podlegają egzekucji przypadku równowartości przedmiotów lub korzyści (...)”. O ile intencją ustawodawcy byłoby objęcie hipotezą normy prawnej zawartej w przepisie art. 29 § 1 kkw, także tych przedmiotów, do których egzekucja przypadku „równowartości” lub „korzyści” mogłaby być skierowana, a nie tylko tych, które są egzekwowane z innych składników majątkowych, to zdaniem Sądu Okręgowego przepis musiałby to wyraźnie eksponować. Jest bowiem zasadnicza różnica pomiędzy formułą - „przedmioty (...), które podlegają egzekucji przypadku lub korzyści”, a formułą, której po prostu w tym przepisie w sposób oczywisty brak, np. - „przedmioty (...), z których następuje (lub do których jest skierowana) egzekucja przypadku lub korzyści”. Niewątpliwie to „zestawienie” wyklucza tożsamość znaczenia tak ujętych zakresów przedmiotowych, jedynie wzmacniając przekonanie, co do prawidłowości wykładni przepisu art. 29 ust. 1 kkw dokonanej przez Sąd Okręgowy. Tym samym wynikający z tego przepisu skutek w postaci utraty z mocy prawa charakteru składnika majątku wspólnego, dotyczy – raz jeszcze podkreślić należy – jedynie przedmiotów majątkowych, których dotyczy wypadek bądź ich równowartości lub korzyści, a nie tych przedmiotów majątkowych, do których egzekucja przypadku równowartości lub korzyści ma być skierowana. Skoro istotą ich przypadku (w rozumieniu ówczesnego, tj. obowiązującego w dacie wydania w/w wyroku skazującego – art. 45 § 1 kk) było odjęcie prawa własności (nabycie pierwotne), to w sytuacji, kiedy ów przedmiot przypadku wchodził do majątku wspólnego (już z samej istoty tego ustawowego ustroju – art. 31 § 1 kr i o), by odnieść skutek jedynie do skazanego (pozostającego w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej), to koniecznym było zastosowanie

rozwiązania przewidzianego w art. 29 § 1 kkw, ale tylko i wyłącznie w sposób już przez Sąd Okręgowy wyłożony. Taki kierunek wykładni art. 29 § 1 kkw doznaje dodatkowego wzmocnienia w brzmieniu art. 29 § 2 kkw, który wskazuje, że przepis § 1 stosuje się odpowiednio „w wypadku orzeczenia przepadku przedmiotów objętych innym rodzajem wspólności łącznej”. Zwraca zatem uwagę to, że nie mówi on o „innych przedmiotach, do których egzekucja przepadku (...) miałyby być skierowana”. Jest jeszcze jeden argument wspierający trafność takiego rozumowania. O ile przepis art. 29 § 1 kkw byłby wykładany w ten sposób, że ten skutek przekształcenia z mocy prawa miałyby dotyczyć przedmiotów, do których skierowana byłaby egzekucja przepadku, to ujęty zakres przedmiotowy w dacie orzeczenia przepadku (co istotne - z skutkiem z art. 29 § 1 in principio kkw) byłby praktycznie nie do zidentyfikowania. Jeżeli objęty wspólnością majątkową małżeńską majątek dłużnika i jego małżonka stanowiłby liczne i wartościowe składniki majątkowe, to pojawia się retoryczne pytanie - o kryteria identyfikacji tego jednego spośród wielu - składnika majątkowego, z którego miałyby nastąpić egzekucja przepadku, a który podlegałby owemu „przekształceniu z mocy prawa”. Jest rzeczą oczywistą, że brak takiego kryterium czyniłby przepis art. 29 § 1 kkw „pustym”, w tym znaczeniu, że nie byłoby wiadomym, który z przedmiotów (z chwilą prawomocnego orzeczenia przepadku), do których skierowana byłaby egzekucja, traciłby z mocy prawa charakter składników majątku wspólnego, bo przecież nie wszystkie.

Taki jest efekt wykładni literalnej, ale i systemowej, jeżeli wziąć pod uwagę przywołane wyżej argumenty wynikające także z istoty ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej.

Literatura przedmiotu nie dostarcza jakikolwiek argumentów, na potrzeby wykładni przepisu art. 29 § 1 kkw, w tym analizowanym jego aspekcie. Autorzy dostępnych komentarzy w ogóle nie dostrzegają tego problemu.

Sąd Okręgowy dokonując takiej wykładni wskazuje, że ma ona wymiar prokonstytucyjny. Pamiętać bowiem należy, że prawo własności, jako najdalej idące w sferze uprawnień, skuteczne erga omnes, jako jedyne spośród wszystkich praw tak rzeczowych jak i obligacyjnych podlega ochronie nie tylko na gruncie prawa cywilnego, ale także i ochronie konstytucyjnej. Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej (art. 64 ust. 2 Konstytucji RP). Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności (art. 64 ust. 3 Konstytucji RP). Zatem wszelkie wątpliwości wykładni przepisów dotyczących prawa własności winny być rozstrzygane na korzyść jego istoty, zatem z tej perspektywy wykluczyć należy w takich sytuacjach dopuszczalność jakiegokolwiek wykładni rozszerzającej.

N. od powyższego rozpoznanie każdego wieczystoksięgowego nie może abstrahować od reguł wyznaczonych treścią przepisu art. 626⁸ § 2 kpc, zgodnie z którym sąd rozpoznając wniosek o wpis, bada treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz co istotne – treść księgi wieczystej. Jeżeli zatem w wyniku tego badania, w księdze wieczystej jest ujawniona współwłasność nieruchomości na rzecz dłużnika i jego współmałżonka – na zasadzie wspólności majątkowej małżeńskiej, to sąd – stosownie do art. 626⁸ § 2 kpc, , nie może uwzględnić wniosku o wpis ostrzeżenia o skierowaniu egzekucji do udziału 1/2 w nieruchomości, w sytuacji, w której w dziale II księgi wieczystej ujawniona jest współwłasność bezudziałowa – na zasadzie wspólności majątkowej małżeńskiej, a nie współwłasność w częściach ułamkowych. W kontekście tego zupełnie nie wiadomo na jakiej podstawie w ramach zaskarżonego wpisu udział 1/2 zidentyfikowano jako ten należący do W. B. (1). Zakładanie jakiegokolwiek „fikcji prawnej” w jakimkolwiek postępowaniu, a tym bardziej wieczystoksięgowym jest niedopuszczalne, już tylko z uwagi na zakres kognicji sądu w postępowaniu wieczystoksięgowym, ale przede wszystkim charakter oraz istotę ksiąg wieczystych.

Z tej perspektywy bezprzedmiotowym pozostaje bliższe odnoszenie się do zarzutów apelacji. Poprzestać trzeba jedynie na stwierdzeniu, że po części – przynajmniej co do samego kierunku wywodów nawiązują co do tego na co wskazał także Sąd Okręgowy, a w pozostałym zakresie nie dotyczą one istoty sprawy, skoro koncentrują się na materii pozostającej bez związku z przedmiotem niniejszego postępowania.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 kpc orzekł jak w pkt. 1 sentencji. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego znajduje uzasadnienie w art. 520 § 3 kpc.

SSO Sławomir Buras SSO Mariusz Broda SSO Bartosz Pniewski

(...)

(...)